

nak és ez az egyes városok kikért áldozatkészége. Miután Moszkva és Szt-Pétervágy egy-egy millió rubelt áldoztak most a vidéki városokat kéri fel egy kis áldozatkészésre. Ha Oroszország pénzügyi viszonyai máris a háborúban is ilyenek, hogy lesz tovább, kéri a „Neue Freie Presse“. (Hát akkor majd ad neki a burkus.)

A magyar és osztrák kormányelnök válasza a keleti kérdésben hozzájuk intézett interpellációkra.

Tisza Kálmán magyar miniszterelnök, Somaich Pál és Simonyi Ernő képviselők részéről a keleti kérdésben a monarchia magatartását illetőleg tett interpellációkra, következőleg válaszolt:

Az osztrák-magyar monarchia magatartása az orosz-török háború kitörése óta és kitörése alkalmából megfelel annak, melyet a keleti bonyodalmakkal szemben elejétől fogva elfoglalt. A keleti keresztény népek sorsának gyakorlati javítására intézett törekvései ismeretesek és minden oldalon méltányoltak is. Együttal oda volt az ügyeket fordítva, oda törekedett a kormány, hogy a béke megővassék, vagy ha ez nem lehet, hogy a kitört háború lokalizáltsassék.

Most, midőn az orosz-török háború kitörését megátolni nem lehetett, két feladatot lát maga előtt a külügyi kormány. Az első az: megtenni mindent, hogy a háború következménye ne legyen európai bonyodalom; a második: hogy a háborúnak a keleti ügyek végleges alakulására, lehető következményeire nézve minden körülmény között érvényre emelkedjék azon befolyás, mely az osztrák-magyar monarchia helyzetének és érdekeinek megfelel. Ezen érdekek megővése szempontjából az osztrák magyar monarchia semlegességének kimondása után is a kormány fenntartotta és fenntartja a cselekvés szabadságát.

Eddig sikerült a kormányának az eseményeket kellően követni anélkül, hogy katonai intézkedések lettek volna szükségesek, és azon nézetéhez, hogy az államkincstár nem indokolt mozgósítással ne terheltesse, most is ragaszkodik és most sem lát okot a katonai rendszabályok életbeléptetésére; de másfelől érzi, hogy Európa keletén egy hatalomnak sincs közelebb fekvő érdeke, melyet megővni kellene, mint épen az osztrák-magyar monarchiának; ismeri teljes mértékben felelősségét, de bizalommal néz az események elé.

Meriti ezen bizalmat azon határozottan barátságos viszonyból, melyben minden többi hatalommal áll; meriti továbbá azon nyíltságából, melyvel minden irányban és annak idejében nyilvánította a magyar-osztrák monarchia keleti politikájának célzait és irányát, és meriti végzetül azon meggyőződésből, hogy ő császári és ap. királyi felsége ott, ahol a magyar-osztrák monarchia érdekeinek megővéséről van szó, összes népeinek odaadó támogatására, a törvényhozó testületeknek és az országoknak hazafiságára minden körülmény közt föltétlenül számíthat.

Ezen bizalom és azon erős érzeténél fogva, melyet a törvényhozások előrelátása folytán sikeresen kifejtett haderő ad, még ma is azon helyzetben látja magát a külügyi kormányzat, hogy a monarchia szavának hűségese számbavételét biztosíthatja katonai intézkedések tétele nélkül is.

Ez a t. ház, mit a jelen helyzetben felelhetek. Nem terjeszkedem ki az egyes kérdésekre, de miután — mint előrebocsátottam, maguk a t. interpellálóik részint az interpellációkban, részint beszédeikben kimondották, hogy a t. ház ezen nyilatkozatot annyival inkább fogja tudomásul venni, mert annyit mindenestre látni fog belőle, hogy a kormányok tudják,

mily nagy érdekéről van itt szó az osztrák-magyar monarchiának és ebben Magyarországnak, s hogy az ezen érdekek szempontjából szükséges teendőket folytonos figyelemmel kísérik s hogy az ezen érdekek megővésével szemben a cselekvés szabadságát megtartották, kérem, méltóztatassék e nyilatkozatomat tudomásul venni. (Helyeslés.)

Az osztrák képviselőházbán Lasser miniszter Giskra interpellációjára következőleg válaszolt:

A monarchia magatartása az orosz-török háború kitörésekor megfelel annak, melyet a keleti zavarok tartama óta elfoglalt és következetesen folytatott. Fáradozásai a keleti keresztény népek sorsának gyakorlati javítására ismeretesek s minden oldalon méltányoltak találnak. Törekvései egyszersmind a béke fenntartására s miután az lehetetlenné vált, a háború lokalizálására voltak irányozva.

Miután a hatalmak fáradozásainak nem sikerült Török- és Oroszország között a harobort megakadályozni, az osztrák-magyar kormány kettős feladatot lát maga előtt: először mindent elkövetni, hogy a háborúnak ne legyen európai következménye; másodsor, a háború következményeire vonatkozólag a keleti ügyek végleges rendezésére minden körülmény között érvényesíteni azon befolyást, mely a monarchia helyzetének és érdekeinek is megfelel. Ez érdekek védelmére az osztrák-magyar kormány Ausztria-Magyarország semlegességi nyilatkozata után is fenntartja magának az actió szabadságát.

Az osztrák magyar kormányának eddig sikerült az események fejlődését katonai intézkedések nélkül követni, a kormány hi maradt azon elvéhez, hogy az államháztartás indokolatlan mozgósítás által ne terhelje, s jelenleg sem látja magát indítva katonai intézkedésekre.

Másrészt a kormány tudatával bir annak, hogy egy hatalomnak sem kell Európa keletén oly közel fekvő és oly nagyfontosságú érdekekre ügyelni, mint Ausztria-Magyarországnak s ismeri is felelősséget teljes mértékben. Mindamellett is a kormány bizalommal néz az események elé, e bizalmat az összes hatalmak iránti barátságos viszonyokból meríti, s azon nyíltságból, melyvel az osztrák-magyar politika célpontjai minden irányban és kellő időben kifejezésre hoztak és azon meggyőződésből, hogy a császár, midőn a monarchia érdekeinek védelmére van szó, teljes bizottsággal számíthat népeinek odaadására és képviselőinek hazafiságára.

E hitben és azon erődzetben, melyet a képviselőtestületek előrelátása által sikeresen kifejlesztett haderő birtoka kölcsönöz, a kormány jelenleg is azon helyzetben látja magát, hogy a monarchia szavának, katonai intézkedések tétele nélkül is biztosíthatni fogja a kellő figyelemmel vételt. (Tetszés.)

Török vendégeink.

Néteken délelőtt látogatást tettek több tanintézetben. Dél felé az „Atheneum nyomdáját“ látogatták meg. Először a géposarnokba mentek, hol a nyomdászmezővezető hatalmassan felharsant. A falakról köröskörül csillag és félszöld alatt francia és magyarnyelven a következő üdvözlést intett alá: „Éljenek a softak!“ „Vivent les softak!“ — A szedők emeletén Schrüpfert első könyvvezető francián nyelven rövid üdvözlést mondott, melyre Mehemed bey török nyelven felelt, kifejezve elismerését a magyar nyomdászat magas fokú haladásáért. Lent a gépek közt az „Üstökös“ és „Borszem Jankó“ sajtó alatt levő képeit mutogatták nekik. Erdődy Béla megmagyarozta a képek értelmét s erre többen jóízű nevésztésre fakadtak. Egy kézi sajtón rögtön kinyomatták a következő üdvözlést: „Az Athenaeum-nyomda személyzete üdvözi a török nem-

zet küldötteit.“ A finom velinpapírszeleteket kiosztották a látogatók közt. A géposarnokban minden gép működésben volt s a törökök érdeklődéssel nézték a látványt, a felső emelet karfájára dőlve. A géposarnokból a betűöntőbe mentek, hol a finom betűöntő készülékek szerkezetét szintén a legnagyobb figyelemmel nézegették. A nyomdászmezővezető eljeleni közt hagyta el az épületet.

Este a népszínház vendégei voltak a softak. A „Csikóst“ nagy tetszéssel nézték egész az utolsó előtti jelenésig, mikor vezetőik felszólítására eltávoztak a fáklyásmenetet megtekinteni. Az előadás alatt különösen Tamási és Soldonsé kötek le figyelmüket. Tamási elemében volt, kitűnően játszott és énekel. Soldonsé emellett ismét rögtönzéssel lepte meg őket. Rögtönzött dala ez volt:

„Hogy a török bort nem iszik,
Katonának csak elviszik,
Indul is már a csatába,
Halált viszen a karjába.“

Háromszor énekeltek a vele s az öreg Sheik Szulejmantól egy hatalmas myrtus és cserkoszoru hullott lábaihoz. A darabban előforduló csikóstanc szintén nagyon kedvűre való volt, meg is ismételték, és látszóvették erősen.

A fáklyásmenet nagyszerű volt. Már 8 órakor hemzsegett a kíváncsiak tömege az országúton. Kilenc óra után ember ember háttán állott a szénatértől egész a marokkói utcáig s innen tovább az „Európá“-ig. A menetet 4 lovas nyitotta meg, ezek után is magyar zászlókat hoztak, a zászlókat zeneszó mellett két sorban több mint 1000 fáklyavívő.

Török vendégeink az „Európa“ erkélyén várták a menetet. A menet roppant lelkesen eljelen. Első volt Herrman Otto, ki talpraesetten tolmácsolta érzelmeinket. Utána Szűcs monddott egy hosszú díkeiöt. Hodsa Mehemed válaszolt törökül Erdődy tolmácslásával körülbelül ezt: Elmegyünk Törökországba, de nektek hagyjuk szívünket és lelkünket emlékül. Majd bey monddott tüzes francia szónoklatot s végül Sheik Szulejman törökül bucsuzott el a magyaroktól.

Felsőbb népiskoláink.

II.

Nem fenntartható a sepsi-szentgyörgyi felső népiskola gazdasági szempontból azért sem, mert Háromszék megye iskolaalapjából Kézdi-Vásárhelyti iparszakosztályal összekötött és a műfarragászatot is magában foglaló felső népiskola okvetlen szükséges fenntartási költségei mellett a más két tanintézet subventionálását nem bírja meg.

Ezen iskolaalap csupán a sepsi-szentgyörgyi javára 4200 forint adott ki múlt évben, melyből beruházásra 2500 forint fordítván, az intézet ideiglenes be rendezése miatt sárba dobott összegek tekintendők.

Evi fenntartási költsége 1400 forint kerül. S mit mutathat fel eredményül e roppant áldozattal szembe, eltekintve, hogy tanítóit az állam fizeti?

Sepsi-Szentgyörgy város az évi segélyképen felajánlott 300 forint már jelen évben kezdve megvonta, belátván az intézet célszertelenségét, veszteteni való pénzre nem lévén.

Dacára annak, hogy ez intézet létesítését és fenntartását Háromszék megye közönségének közzönni, — a gazdaszat üzletének, b e v e t e l e k é s k i a d á s o k körüli ellenőrzésére legkisebb garanciáról sincs gondoskodva, ugy, hogy a számadásokat az igazgatóság a mult évről még betervezni sem látta szükségesnek s ha netalán beterveztendő, a kimutatandó tételek helyességének megbizálására nehéz lesz módozatot találni.

Egy régi bölcs azt mondá: „előbb a szükségést, később a hasznost és legvégül a gyönyörködötőt kell megszerezni s megtartani.“

Összehasonlítva Háromszék népességi viszonyát és fejlődési irányzatát a felsőbb népiskolák közvetítésével elérhető képes téssele, mindenesetre luxuriosus költsékes három felső népiskolát két gazdaszati szakosztályal fenntartani.

Háromszék igényeinek ez idő szerint teljesen megfelel egy iparos és egy gazdaszati szakosztályal megoldott felső népiskola; fejlesszük ezeket, tegyük ezeket életképesse, nehogy járjunk, mint a tapasztalatlan kertész, ki a dus növényeket fájának tövéből kiirtani sajnálnván, emiatt az egész fát elvesztette. — Ovakodni kell a tanügy terén is, nehogy a fattyú növények elfensítsék a mitvelődés életfáját.

Nézetünk szerint két gazdaszati szakosztály azért is sok, mert a szükségletnek egy az egész megye területére megfelel, annál inkább, mert Háromszék jövője immár nem a gazdaszati folytatásban, hanem ipara fejlesztésében keresendő.

Oláhországgal szemben fennálló vámszerződés idejében nyerteseműnyünk nem versenyezhet amazoknak sokkal olcsóbban és bőven előállítható termékivel.

Kell tehát a reánk nézve előnyösebb irányt, az ipart fejleszteni.

Még a helyes munkafelosztás elvénél fogva is egy taládom célszerűnek s egyszersmind kielégítőnek, ha Kézdi-Vásárhelytől az iparos szakosztályt s egyáltalában a realkit, Sepsi-Szentgyörgyön a gymnasium szervezetéhez mérve a humanior tudományok fejlesztésére és Baróthon a gazdaszati szakosztályt meghagyatik.

Kérdheti valaki: miért kívánja ez ember Baróthon a felső népiskolát fenntartani, midőn oly ellenséges indulattal lépett fel az egész intézmény ellen?

Megvallom, az egész felső népiskolai intézményt sokkal specialisabb jellegűnek s fenntartását inkább

reg parancsnokával. Több tisztekkel egyetemben azonban a határa siettem a pása üdvözlésére s ujalog biztosítottam őt szomszédi barátságos indulatunkról; egyszersmind azon ohajtatást fejezve ki, miszerint jövőben is minden el fog követni a jó egyetértés szilárdítására s hogy minden körülmények között testvéreket fogunk egymásnak nyújtani. Miro a pása ezen reményét fejezte ki, miszerint mindig baráti érzellemmel leendünk egymás iránt. A határt török csapatok szállották meg Omer pása vezérlete alatt, kinek főhadiszállása jelenleg Bukarestben van. Az Oláhban szállásoló török katonaság számát 25 ezerre teszik. Puchner Bukarest felé vette útját, hogy pénzt keressen katonái számára, kiknek nyugtatvány mellett élelem többé ki nem szolgáltatják. A pása továbbá arról is értesített, miszerint 4-5 nap múlva az átmenet szabad leendő; ez idő alatt t. i. az osztrákok hihetőleg elvonulnának. Mondá tovább, hogy ne agadjunk az oroszoknak hazánkba betlése fölött. Végül midőn elvált tőlünk, biztosított őszinte barátságáról s ígérte, miszerint Bem altábornagy leteleve választás mellett átküldendi.

„Kézdivásárhely és Ján. 20. Tegnap este városunkat vészharang-kongás és lármagöd riaszták fel, ellenes közleledési hír szállongott. Nemzetürein talpon álltak s Bereck felé siettek. Ma futár jött Brassából, mely az ellenségnek tegnap Felsőtömösbe berontásáról s arról, hogy onnan őt a miekek visszanyomták s Felsőtömöst fölűggették — hirt hozott. Délben a nép közt leverő hű Brassónak ellenség általi megszállásáról kerengett; de este felé érkezett sürgöny csak Terecsvárnál ütközött kezdetéről értesített, melynek mi eredménye lön, nem tudjuk. Gál Sándor ezeredes u. körünkben van, célirányosan intőzi rendelkezéseit s sürgönyileg minden felé. Ojtozba tekintélyes erő ment nemzetőrségből.“

„Jun. 21. Ma reggel fegyveres honvéd sereg, lovaság és ágyuerő indul Ojtozba hős erélyű ezerede sünk személyes vezénylete alatt. Ne szálljon remegés

kebeledbe székely nép, összetartás, bátorság és erélyes elszántás, azon bizatót öntödd, hogy hazadéért, szabadságodért, önmagadért és véreidért küddesz, emelk erős karjaidat véredek szomjazó ellenségeid ellen. Isten áll igaz ügyünk mellett s el nem hagyja a magyart.“

„KÜLFÖLD. Bernből írják május végéről, hogy az Oiaszthonból menekült lengyelek legnagyobb részint Magyarhonba iparkodnak Németországon keresztül. Utiköltésget Beraben kapnak.“

Mint első közleményemben jelzém: a „Székely Hírmondó“ 5. számát állott rendelkezésébe alatt Lányi Sándor ur szíveségből. Hogy az 5-ik szám nem volt-e az utolsó: nem tudom; de annyi bizonyos előtem hogy igen rövid életű volt a „Székely Hírmondó“, mert már az 5-ik számban jelezve van, hogy jun. 20. és 21. én az oroszok az ojtói és tömüsi szorosokon betörték. A többit tudjuk. Még néhány dicső véres nap a szabadság esthajnalát vérvél festette biborszíre a hős székely nép, de végre meg kellett haljni a tulnyomó erő előtt.

De tán nem halt ki a székely népből a spártai huzerteret és hősies önfeláldozás szelleme, és ha eljőn a próbatétel ideje, istendé, trónért, hazáért, szabadságért épen ugy meghozná áldozatait, mint meghozta mindig.

Azon szíves kéresemmel zárom be közleményeim sorozatát: akik hasonló ereklétyt, mint a „Székely Hírmondó“, „Hadilap“ sat. vagy szabadságharcunkra vonatkozó más okmányokat fűznek fel, ne engedjék azokat elenyészni. Mentstük meg azokat a jövőnek, mert a mult a jövő tükré, mert a mult szép emlékei-nél, az ösök szép példájánál hasonló tettekre lelkesül a jelen és jövő nemzedék.

R. L.